
САВРЕМЕНИ КУЛТУРНИ МЕГАПРОЈЕКТИ У ПОЛИТИЦИ: НА МАТЕРИЈАЛУ ЈЕЉЦИН- ЦЕНТРА У ЈЕКАТЕРИНБУРГУ (РУСИЈА)

УДК 316.74:725.91

Прегледни рад

Ирина Лисовец

Уралски федерални универзитет „Б. Н. Јељцин“

Борис Орлов

Уралски федерални универзитет „Б. Н. Јељцин“

Abstract

In this article we are examining the necessity and characteristics of modern cultural projects in connection with the politics as the management of culture. We analyze the experience of creating a unique project “Boris Yeltsin Presidential Center” (“Yeltsin - Center”) in Yekaterinburg (Ural region capital of Russia on the border of Europe and Asia) as a complex and controversial mega-project in the world of cultural politics of the first decades of the XXI century. Boris Yeltsin (01.02.1931 - 23.04.2007) was the first President of Russia (1991 - 1999) who created a kind of phenomenon of the “Yeltsin era”, which now affects the current policy of his associates and successors. The newly created Yekaterinburg grand multipurpose cultural-political complex (comprising, as a fundamental principle of “Yeltsin Museum”) is the largest in Russia and truly tries to express the spirit and image of this era.

Key words: cultural projects, contemporary politics by culture, Yeltsin cultural center, Yekaterinburg (Russia).

У позадини веома очигледне кризе у савременој културологији која се све више претвара у схоластику и „игру стаклених перли“ (Х. Хесе), закономерно се трудећи да изађе из безизлазног положаја, и која се све више замењује „студијама културе“ (које су, чини се, директно везане за савременост), значајни су покушаји да се теорија и пракса културе преведу у принципијелно нову, перспективну димензију.

При томе је важно како схватање карактеристика нове пројективне парадигме хуманистичког мишљења, тако и искуство стварних културних пројеката везаних за политику која се све више претвара (ако се већ није претворила) у „менаџмент културе“. У таквим условима одлучујућу улогу у савременом друштву и хуманистичким наукама неће играти културологија (и политикологија у том контексту), већ *културоника*, која не тежи да објасни, на пример, шта је политичка култура, већ се ослања на мишљење кроз културне пројекте. У аспекту који нас интересује, ради се о мишљењу кроз културне пројекте у вези с политиком и менаџментом културе.

Све речено се, очигледно, у пуној мери односи и на политикологију.

Наш покушај да се у предложеном контексту осмисли искуство јединственог пројекта стварања Председничког центра Б. Н. Јељцина (Јељцин-Центра) у Јекатеринбургу, главном граду Уралског региона на граници Европе и Азије, заправо није само покушај да се саопште утисци очевидаца и спроведе одговарајуће културолошко истраживање и, утолико пре, да се да оцена тог феномена, већ и тежња да се он представи као значајан не само за савремену Русију, већ и глобално, као сложен неједнозначан мегапројекат у светској културној политици у првим деценијама XXI века.

За почетак само нешто мало информација о самом догађају и културно-политичкој историји у вези с њим. Борис Николајевич Јељцин (1. II 1931.–23. IV 2007.) био је први председник Русије (1991–1999), што је доста добро познато, али ако се не бисмо удубили у историјске детаље, већ се потрудили да уопштимо значајан материјал на ту тему, онда је он створио својеврстан феномен *Епохе Јељцина*, која је већ у прошлости, али на овај или онај начин утиче на садашњу политику његових сарадника и наследника, укључујући и, наравно, садашњег председника Русије, Владимира Владимировича Путина.

Недавно створени, грандиозни културни комплекс, Јељцин-Центар, који је отворен 25. новембра 2015. године, управо тежи

да улови и изрази лик те епохе. Тренутно у њега улазе две међусобно повезане зграде – двоспратна зграда Првог председника Русије, Б. Н. Јељцина и седмоспратна пословна зграда с неколико унутрашњих панорамних лифтова и великим холем. Још увек се граде велика Сала за конгресе и Председничка библиотека.

Зашто је за мегапројекат изабран управо Јекатеринбург? Ту постоји како културно-историјски, тако и политички смисао. „Успешни менаџмент“ у тој културно-политичкој сфери објашњава се и географским положајем града и заступљеношћу будућности Русије у њему кроз лице њеног првог председника.

Јекатеринбург, који се сматра трећом престоницом Русије, заузима водећи положај међу руским градовима. Историјски гледано, настанак града везан је за настанак Руске империје за време Петра Великог. Настао у XVIII веку као град-фабрика на простору Урала, на прелазу из XX у XXI век Јекатеринбург је постао велики привредни, научни и културни центар Русије. Савремено пространство културе таквог града треба да представља његову посебну улогу у новој и савременој политичкој историји.

Од самог почетка све најзначајније у Јељциновом животу било је везано за Јекатеринбург. Пореклом из уралске провинције (с карактеристичним нагласком до краја живота – *понимаеш* уместо *понимаешь*), овде је добио високо образовање грађевинског инжењера у политехничком институту (који сада носи његово име), тамо је срео своју верну жену Наину Јосифовну (која је отворила Јељцин-центар заједно с политичким лидерима и пословном елитом савремене Русије – спонзорима пројекта), направио каријеру на комсомолско-партијској линији, поставши први секретар обласног комитета Комунистичке партије Совјетског Савеза. Осим тога, саградио је најкраћи метро на свету и срушио здање Дома Ипатијевих где је 1918. године на суров начин стрељана породица последњег руског цара. Али најважније с тачке гледишта напредовања Јељцина према председничкој функцији је подршка коју је уживао у том граду од будућих сарадника који су се за време Перестројке изјаснили као „демократе“. Почев од страсних и искрених дискусија о судбини земље, они су рачунали на веома неједнозначну, али како се касније испоставило, јаку фигуру свог „народног цара“ Бориса.

Велику улогу у томе одиграла је тада створена Трибина за дискусије и њени руководиоци на челу са Г. Е. Бурбулисом, од којих ће многи касније прећи у Москву и обновити владајућу политичку елиту, а сам Бурбулис ће постати Јељцинова „десна

рука“ деведесетих година, веома сложених за Русију, заузевши кључну функцију државног секретара. Он још увек подржава „Јељцинов курс“ активно учествујући у реализацији пројекта Јељцин-Центар: Народни универзитет руског конституционализма, који је створио и који се позиционира као културни пројекат „Јељцин Универзитет“ тежи да обнови дух и настави традицију Трибине за дискусије с краја веома бурних осамдесетих година Перестројке, када је почео крај совјетске епохе.

Присетимо се основних етапа и датума 1991. године, кључне године за историју Русије „Јељцинове епохе“. Та цифра није случајно крупно наглашена на фасади зграде Јељцин-Центра и понавља се у његовом интеријеру:

- Оснивање институције председника у Русији: гласање на сверуском референдуму о увођењу функције председника у Русији – 17. март;
- Општенородно бирање првог председника Русије – 12. јун (сада је то Дан независности Русије);
- Неуспех завере пучиста – од 19. до 22. августа;
- Оснивање и стварање Уставног суда РСФСР – 12. јул и 31. октобар;
- Формирање и почетак рада Владе реформи – од 6. до 15. новембра;
- Беловешки консензус и потписивање споразумā о стварању Заједнице независних држава – од 8. до 21. децембра;
- Саопштење председника СССР-а М. С. Горбачова о оставци и саопштење Врховног Савета о распуштању СССР-а – 25. и 26. децембар;

Историја стварања Јељцин-Центра веома је сложена, као да понавља сложено време и необичну личност којој је посвећен. Првобитно се на месту будућег музеја градио пословни центар који није завршен, те се његове пренамене прихватио архитекта Борис Бернаскони који је успео да практично безличан простор преобрази у симболични културни центар, да створи његов прецизан лик и органски га уклопи у градску средину. Ево шта каже сам Бернаскони у интервјуу: „Нова зграда је доста неутрална и скромна у односу на околне зграде. Али ако се пажљиво погледа, види се да се њена јасна силуета својом површином разликује се од свега осталог у граду. Не бих посматрао ту форму као архитектуру, то је својеврсна градска суперграфика. Дизајн фасаде

прелази у ентеријер – у навигацију и сувенире. На пример, округли елемент фасаде постао је значка која се може купити у музејској продавници, тако да се графика среће и споља и унутра. С тачке гледишта програма, зграда осим музеја и архива предлаже кориснику и велики број различитих градских функција. Ту се могу уговорати сусрети и шетати. Јељцин-Центар је на тај начин природна средина и наставак града.“

Тај лаконски графички приступ „природна средина и наставак града“ „легао је“ у концепт Јељцин-Центра – архитектонска визуализација преломног времена и значајне политичке фигуре. Примећујемо да је веома важна изражајност архитектуре културних центара престоница држава названих у част истакнутих личности, чији су рад и живот директно везани за тај град. Схватање доприноса политичара, чије име носи центар, почиње и траје кроз освајање простора који одговара уникалности и сложености такве личности. С тим у вези сетимо се, а то поређење је настало неочекивано после друге посете Јељцин-Центра, Центра Помпиду у Паризу, чија је архитектура кроз нови стил представила културу последње трећине XX века у историјском делу француске престонице.

А ево и изјаве о Јељцин-Центру Жана Пистра, саоснивача бироа Valode & Pistre, председника градског савета Сколково, који је изградио Музеј савремене уметности у Бордоу: „Изражавање живота и политичке каријере шефа државе кроз архитектонско здање један је од најсложенијих задатака за архитекту. Животни пут таквих људи обично је толико сложен, да га је тешко свести на један статичан и заокружен обим. Борис Бернаскони не предлаже публици зграду, већ пут изграђен у простору око обима који формирају периоде живота. Он одступа од канона класичне композиције и обраћа се метафори која изражава нови пут Русије, а тај пут отворио је управо Борис Јељцин. Архитектура тог здања не може се назвати ни официјелном ни помпезном. Таква форма доводи до новог схватања Јељцинове личности јер се и он осмелио да изађе ван оквира уобичајеног пута и успео да убеди у то своје савременике. Сложена и деликатна, а истовремено затворена и отворена фасада илуструје вишестраност човека, којем одаје част.“

Архитектонско решење Јељцин-Центра нашло је успешан наставак у концепцији и просторно-временској композицији Музеја првог председника Русије Б. Н. Јељцина који представља једно и простор који даје смисао центру.

Формирањем изложбеног дела музеја који говори о Јељциновом животу и историји Русије у преломном моменту бавила се америчка компанија *Ralph Appelbaum Associates*. Та компанија је у првом реду позната по пројекту Музеја холокауста у Вашингтону (1993), а током последњих 20 година њени дизајнери сврстали су се међу најпознатије стручњаке за разраду музејских изложби. Они су осмислили дизајн и концепцију изложбеног центра код вашингтонског Капитола, урадили амерички Музеј Првог светског рата у Канзасу и лондонски Музеј саобраћаја. *РАА* је у Москви припремила изложбени простор Јеврејског музеја и Центра за толеранцију.

Новина изложбеног простора у Јељцин-Центру састоји се у томе што је замишљен као путовање кроз деведесете. Драматургију урањања у „Јељциново време“, тј. слику пута првог председника Русије, одредио је руски филмски режисер Павел Лунгин стављајући нагласак на драматизам времена у неочекиваној организацији и динамичност музејске експозиције. Лунгин је створио свеобухватну метафору библијских дана Постања објединивши догађања из деведесетих око кључних седам дана деведесетих, при чему је сваком од њих посвећена по једна сала: Дан први – „Ми чекамо промене“, Дан други – Августовски пуч, Дан трећи – Непопуларне мере, Дан четврти – Рађање Устава, Дан пети – „Гласај или ћеш изгубити!“, Дан шести – Председнички маратон, Дан седми – Опроштај с Кремљом и посебно, завршна Сала слободе, сала отворене дискусије о грађанским правима и слободама у новој Русији.

Свака сала опремљена је мултимедијалним комплетом и комплетом артефаката – од нуклеарног кофера до полице продавнице, опустошене дефицитом и тролејбуса којим је Јељцин некада ишао на посао како би осетио атмосферу узбуркане Москве. Ево шта каже Павел Лунгин као аутор идеје изложбе *Седам дана*: „Када су ми Јумашеви (брачни пар Јумашеви – кћерка и зет председника) предложили да направим музеј, одмах сам се сложио. Сматрам да је однос нашег друштва према Јељцину један од најнепромишљенијих и најнезахвалнијих. Мој дуг је био да испричам његову причу. Концепција музеја у XXI веку се променила. Из хангара у ком су сложене поређане ствари музеј се претвара у време које се у њему проводи. Али та два сата у музеју треба да буду организована на одређен начин – човек с нечим долази и с нечим треба да оде. У том смислу савремени музеј личи на филм. Нисам имао снаге да изложим фотографију

Бориса Николајевича из седмог разреда и причам како се Јељцин родио и оженио. Концепција је настала када сам посетио место будућег музеја и видео недовршен масив с округлом шајбном у средини где је дувао ветар. Схватио сам да шајбну треба исећи као колач – на седам дана, на седам тренутака из живота. Хтео сам да узмем тешке дане, када је Јељцин био у критичним ситуацијама, јер је својство његовог карактера да излази из криза. Настала је прича о седам дана који су променили Русију. Свака сала је један дан и у свакој су информације везане за тај дан, где се уједно могу чути приче из живота Бориса Николајевича. Настало је нешто попут серије од седам епизода која толико даје да се жели и даље гледати. Она доводи причу до краја и као да тражи наставак. Тања Јумашева је рекла да се код њих сачувао амбијент Јељциновог кабинета, те сам помислио да на крају, после невероватне какофоније гласова, звукова, песама и говора, треба да доспемо у празан кабинет, у коме нема човека за столом, али настаје утисак као да је тек изашао. На столици је његов сако, шоља чаја на столу, а ради камера која емитује његово обраћање у празнину – ‘Одлазим’ – али њега више нема.“

Свако ко дође у простор музеја, одмах се нађе непосредно укљученим у вртлог времена захваљујући динамици пролаза и скретања и сусрету с људима који оживљавају на многобројним екранима. На пример, после изласка из сале-стана, где се преко телевизора емитује Лабудово језеро доспева се на барикаде из времена пуча с буком и светлосним блесцима.

Посетилац музеја постаје интерактивни учесник преломних времена, јер Павел Лунгин истиче на филмским екранима најважније смисаоне резултате деведесетих година, међу којима је и Устав Руске Федерације, који је усвојен свенародним гласањем 12. децембра 1993. године. Текст Устава, на пример, члан 2. који утврђује највишу вредност људских права и слобода, читају познати руски глумци на екранима у висини људи директно испред посетилаца, и то сваки са својом интонацијом која обавезно позива на комуникацију. Сложен пут политичких и правних промена тог времена, које трају и данас, као да оживљава за посетиоце у Музеју Јељцина.

Савремени културни центар не може постојати без галерије савремене уметности. На првом спрату, нимало случајно близу улаза у сам музеј, смештена је изложба посвећена уметности деведесетих. То је привремени пројекат који је организовала управница „XL галерије“ Јелена Сељина. Укупно је представљено 50

радова из приватних фондова на овај или онај начин везаних за политику или реакцију на политику тог времена.

Из интервјуа Јелена Сељине: „Упозорила сам организаторе да ћу показивати изложбу без скраћивања – као да је пројекат реализован у Москви у најбоља времена. Сложили су се. И то је дивно зато што ми је било важно да покажем и кажем да деведесетих година није било цензуре и уметност се развијала слободно. Она се само тако и може развијати. Организациони елемент *Деведесетих* чини хроника која иде наизменично – друштвено-политичка и уметничка. То је било потребно да би се показао изузетно јак интензитет уметничког живота како би радови иступали као равноправно документарно сведочанство. Изложба има своју атмосферу, али је и неизбежно тематски уска зато што су ми биле важне везе које су настајале између уметничких догађаја и догађаја у друштвеном животу земље.“

Већ је почетак 2016. године показао да популарност Јељцин-Центра међу гостима и становницима града расте, јер га посећују људи свих узраста, националности, професија и, што је важно, културни комплекс предвидео је простор за све, ширећи тако сферу културног пројекта у мегапројекат.

Осим експозиције музеја и галерије, у Јељцин-Центру постоји архив, функционише образовни центар и дечији центар „Њутн“, сала за конференције у приземљу постала је центар за документарне филмове, градске дискусоне трибине, место рада Народног универзитета конституционализма, одржавања поетских и музичких вечери, отворена је књижара „Пиотровски“ који предлаже литературу за посетиоце најразличитијег интелектуалног и образовног нивоа, а такође редовно организује сусрете са савременим како руским, тако и страним интелектуалцима. У Центру ради кафе „1991.“ у ком у понуди није само кафа, већ и јела совјетске кухиње и колач од срмеже према рецепту Наине Јељцин. Постоје и други перспективни савремени пројекти који конкретизују и допуњују савремену концепцију.

Јељцин-Центар се за пола године рада претворио у важну градску знаменитост и нови привлачни туристички објекат. Наравно, његова оцена и дожиљај нису једнозначни, и то је разумљиво, јер су деведесете биле превише тешке, реформе су биле разорне и болне, а и сада је реакција на њих противречна. Али очигледно је да је Јељцин-Центар принципијелно нови многофункционални културни комплекс, који развија хуманистички простор Јекатеринбурга и даје могућност становницима града и

гостима из целог света да осете и схвате значај места у ком је отпочео делатност будући први председник Русије и драматичну својеврсност „Јелџиновог времена“.

Актуално преживљавање политичке историје совјетске и постсовјетске Русије, које могу да изазову надпросечне личности, схватање њеног наставка у данашњици, идентификација људи са значајем града, у коме они сада живе, и на крају осећајно представљено оличење политике и културе најважнија су мисија Јељцин-Центра. У Јекатеринбургу је по први пут у Русији на основу мегапројекта створен уникални свеобухватни многофункционални културни центар за чије је посетиоце узбудљиво представљена недавна историја борбе за слободу, независност и будућност земље.

Упечатљиво је да се експозиција музеја завршава у Сали слободе где посетиоци одједном из лавиринта полутамних изложбених експозиција неочекивано доспевају у веома широку високу салу, која је цела заливена светлошћу, с панорамним прозорима и лепим погледом на град. У том ентеријеру „осмог дана“ нема скоро ничега, само зид са огледалима с једне стране и платно величине зида с друге стране. То је слика *Слобода* Ерика Булатова. Вероватно управо чудна експозиција Сале слободе најтачније представља не само њену основну политичку тему *Отворена дискусија о правима и слободама у новој Русији*, већ и смисао основног културног хронотопа самог Јељцин-Центра.

Напомене:

- 1) Видети опште информације о Јељцин Центру на сајту: www.yeltsin.ru
- 2) Интервју: <https://daily.afisha.ru/cities/253-elcin-centr-kak-sdelat-mzej-iz-torgovogo-centra/> (приступљено 29. 2. 2016.)
- 3) Проспект „Музеј првог председника Русије, Б. Н. Јељцина“, Јекатеринбург, 2016.
- 4) Фотографије магистранта Уралског федералног универзитета названог у част првог председника Русије Б. Н. Јељцина и сарадника Галерије савремене уметности у Јељцин-Центру, Стасје Дементјеве:
- 5) Фотографије Бориса Орлова

BORIS YELTSIN PRESIDENTIAL CENTER

3 Boris Yeltsin Street, Yekaterinburg
Tel.: +7 (343) 312-43-43
www.yeltsin.ru

BORIS YELTSIN PRESIDENTIAL MUSEUM

2nd and 3rd floor

Hours of Operation

Open: Daily 10:00–21:00
Closed: Third Monday of every month

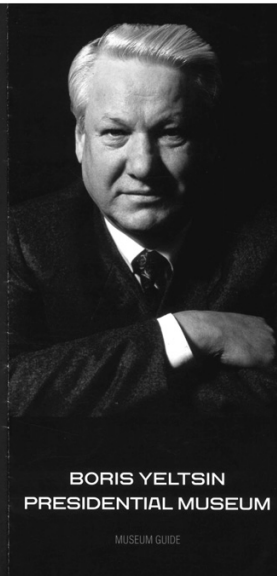
- CONFERENCE HALL — 1st floor
- PIOTROVSKY BOOKSTORE — 2nd floor
- CHILDREN'S CENTER AND CAFE — 3rd floor
- ARCHIVE — 3rd floor
- MEDIA LIBRARY — 3rd floor
- EDUCATION CENTER — 3rd floor

**ЕЛЪЦИН
ЦЕНТР**

Scan the QR code to go the Yeltsin Center website.

Cover photo by Harry Benson

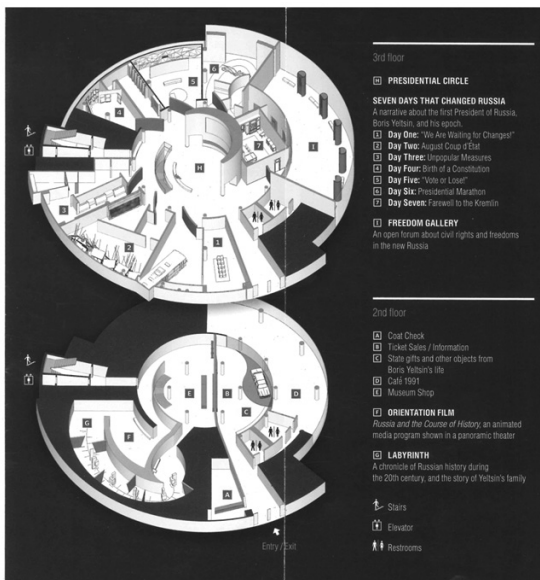
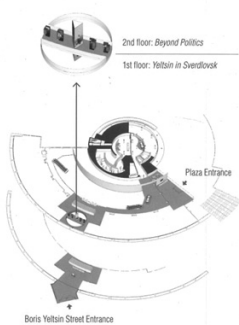
**BORIS YELTSIN
PRESIDENTIAL MUSEUM**

MUSEUM GUIDE

MUSEUM GUIDE

The Museum consists of an Entrance Hall (Plaza Entrance) and ten galleries, located on the 2nd and 3rd floors of the Boris Yeltsin Presidential Center.

Additional exhibits are on the Center's 1st and 2nd floors (Boris Yeltsin Street Entrance).

3rd floor

PRESIDENTIAL CIRCLE

SEVEN DAYS THAT CHANGED RUSSIA

A narrative about the first President of Russia, Boris Yeltsin, and his epoch.

- [1] **Day One:** "We Are Walking for Changes!"
- [2] **Day Two:** August Coup of 1991
- [3] **Day Three:** Emergency Measures
- [4] **Day Four:** Birth of a Constitution
- [5] **Day Five:** "Vote or Lose!"
- [6] **Day Six:** Presidential Election
- [7] **Day Seven:** Farewell to the Kremlin

FREEDOM GALLERY

An open forum about civil rights and freedoms in the new Russia.

2nd floor

- [8] Coat Check
- [9] Ticket Sales / Information
- [10] State gifts and other objects from Boris Yeltsin's life
- [11] Call 1991
- [12] Museum Shop

ORIENTATION FILM

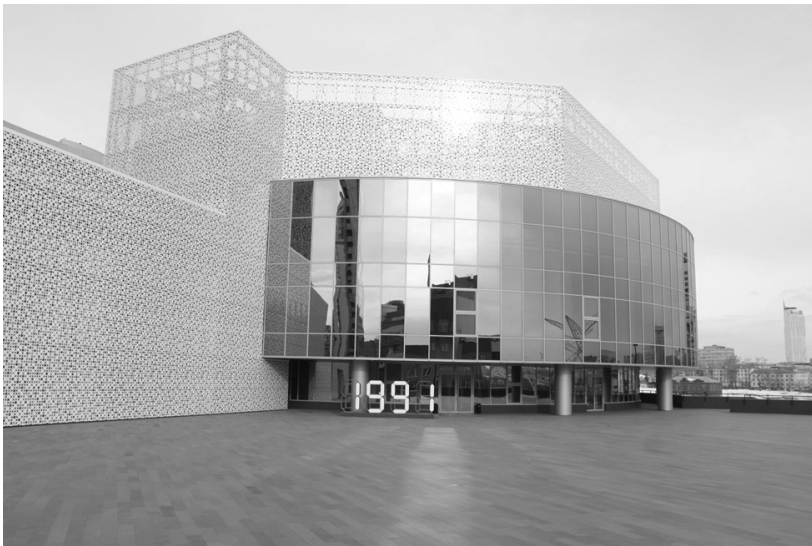
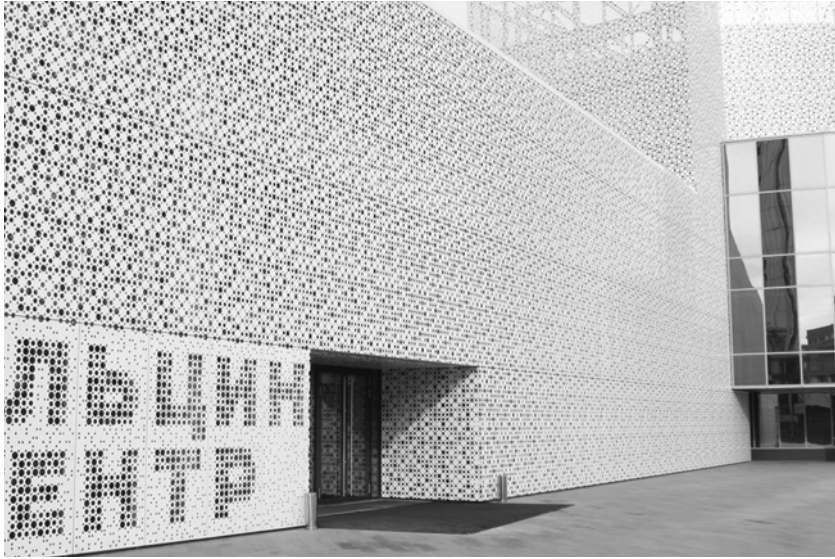
Russia and the Course of History, an animated media program shown in a panoramic theater.

LABYRINTH

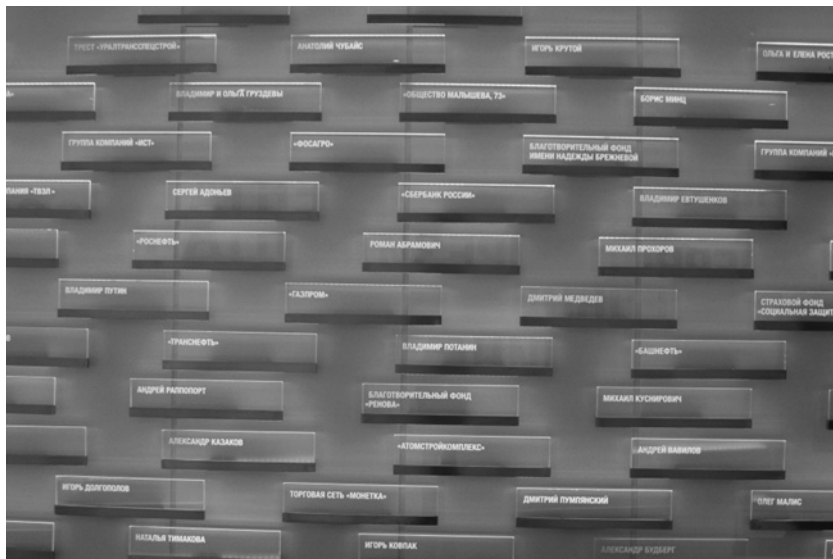
A chronicle of Russian history during the 20th century, and the story of Yeltsin's family.

- [Stairs]
- [Elevator]
- [Restrooms]

(Табла спонзора пројекта Јелцин-Центар)

Михаил Швиткој, Дмитриј Хворостовски, *Евроцемент*, Удружење *Уралтранспецстрој*, Анатолиј Чубајс, Игор Крутој, Олга и Јелена Ростропович, Група *Сумма*, Владимир и Олга Груздев, Друштво *Малишева, 73*, Борис Минц, Режевски комбинат за хлеб, Арас Агаларов, Група компанија *ИСТ*, *Фосарго*, Добротворни фонд „Надежда Брежњева“, Група компанија *Русарго*, Компанија за бензин *Твел*, Сергеј Адоњев, Сбербанка Русије, Владимир Јевтушенков, Новолипецки металуршки комбинат, Вагит Аликперов, *Роснефт*, Роман Абрамович, Михаил Прохоров, *Полус Злато*, ВТБ, Владимир Путин, Гаспром, Дмитриј Медведев, Осигуравајући фонд „Социјална заштита“, Алишер Усманов, *Транснефт*, Владимир Потањин, *Башнефт*, Олег Дерипаска, Андреј Рапопорт, Добротворни фонд „Ренова“, Михаил Куснирович, Фонд породице Блаватњик, *Атомстројкомплекс*, Андреј Вавилов, *Универсалттрансстрој*, Александар Волошин, Игор Долгополов, Трговинска мрежа *Монетка*, Дмитриј Пумпјански, Олег Малис, Шамиљ Тарпишчев, Наталија Тимакова, Игор Ковпак, Александар Вудберг, Ала Пугачова

(превео са руског језика: Стефан Милошевић)

Резюме

В статье дан анализ особенностей мышления современными культурными проектами на примере Президентского центра Б.Н.Ельцина («Ельцин – Центра») в Екатеринбурге (столице Уральского региона на границе Европы и Азии), представленного в качестве опыта успешно реализованного культурно-политического проекта.

Авторы статьи расценивают создание этого многофункционального культурного центра как знаковый проект не только для современной России, но и в качестве мегапроекта мировой культурной политики первых десятилетий XXI века. Успешный менеджмент в данном случае объясняется и геоположением города, и представленностью в нем будущего России в лице ее первого президента, и точной архитектурной визуализацией в пространстве центральной части города значимой политической фигуры переломного времени 90-х в истории России.

Среди российских городов Екатеринбург, считающийся третьей столицей России, по праву занимает ведущие позиции. Исторически становление города было связано со становлением российской империи, созданной Петром Великим. Возникший в XVIII веке как город-завод на далеких от Санкт-Петербурга пространствах горного Урала, на рубеже XX и XXI веков Екатеринбург стал крупным промышленным, научным и культурным центром России. Современное пространство такого города необходимо должно представлять его особую роль в новой и новейшей политической истории.

Непосредственное переживание истории советской и постсоветской России, которую могут делать и делали незаурядные личности, понимание ее продолжения в сегодняшнем дне, идентификация людей со значением города, где они сейчас живут, наконец, наглядно представленная связь политики и культуры - важнейшая миссия «Ельцин – Центра». Впервые в современной России в Екатеринбурге создан такой уникальный масштабный многофункциональный культурно-политический центр, посетителей которого искренне захватывает недавняя история борьбы за свободу, независимость и будущее страны.

---

* Овај рад је примљен 15. март 2016. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције 13. јуна 2016. године.